

zerspubliek geïnteresseerd in de geschiedenis van de natuurbescherming is dit een onmisbare, boeiende, goed gedocumenteerde publicatie.

Petra van Dam, Vrije Universiteit, Amsterdam

Marco van Leeuwen, *Mutual Insurance 1550-2015. From Guild Welfare and Friendly Societies to Contemporary Micro-Insurers*. (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2016). 321 p. ISBN 9781137531094.

DOI: 10.18352/TSEG.991

De afbouw van de welvaartsstaat en de bijhorende systemen van sociale zekerheid staan vandaag centraal in het politiek discours. David Cameron's 'Big Society' en de Nederlandse 'participatiesamenleving' zijn hier uitgesproken voorbeelden van. De krimp van de welvaartsstaat gaat gepaard met een toename van verzekeren via de markt, maar er is ook een derde weg, die centraal staat in dit boek: het principe van 'wederzijdse verzekeringen' (*mutual insurance*). De rijke geschiedenis van dit fenomeen, van de zestiende eeuw tot vandaag, wordt in dit boek belicht. Verschillende vragen komen doorheen dit boek aan bod: hoe werkte het systeem van wederzijds verzekeren? Waarom kon het functioneren – waarbij in het bijzonder aandacht wordt gegeven aan het overwinnen van verzekeringsrisico's: adverse selectie en *moral hazard*. En tot slot wordt er dieper in gegaan op het potentieel van wederzijds verzekeren in de eigen tijd, zowel in onze westerse samenleving als in ontwikkelingslanden.

Het boek hanteert een chronologische aanpak, waarbij de evolutie van *mutual insurance* wordt geschetst. Vier gevallen komen aan bod: de vroegmoderne ambachten, de voornamelijk negentiende-eeuwse *friendly societies*, de vakbonden, en de hedendaagse varianten, zoals de Nederlandse broodfondsen. Bij elk van deze cases, wordt geschetst wie er verzekerd wordt, welke risico's er verzekerd worden en hoe men de verzekeringsrisico's probeert in te perken. Op die manier biedt het boek een zeer gedetailleerd, en door een indrukwekkende hoeveelheid aan bronnen ondersteund relaas van dit tot nog toe onderbelicht gebleven aspect van de verzekeringsgeschiedenis.

In zijn eerder neo-institutionele benadering, waarin instellingen zoals ambachten en vakbonden vooral worden belicht vanuit hun rol als verzekeraars, vormt dit werk bijna de antithese van dat andere belangrijke werk dat deels over dit thema handelt: *The Art of Solidarity in the Middle Ages: Guilds in England, 1250-1550* van Gervaise Rosser.¹ Waar Rosser de middeleeuwse begrafenisdiensten en steun aan

¹ G. Rosser, *The art of solidarity in the Middle Ages. Guilds in England 1250-1550* (Oxford 2015).

hulpbehoevende leden verklaart vanuit de gedeelde schuld/verplichting die aan de basis ligt van iedere gemeenschap en sterk religieus geïnspireerd is, kiest dit werk ervoor om vroegmoderne en hedendaagse leden van ambachten, vakbonden en dergelijke veel meer als neoklassieke rationele actoren voor te stellen. Of er op dit vlak dan echt een cesuur ligt tussen de periode voor en na 1550 of dit een eerder ideologische keuze is, blijft echter wat vaag. Algemeen is het ook wel jammer dat de ontstaansperiode van verzekeringen via de gilden, recent onderzocht door De Munck en Masure,² buiten het bestek van dit werk valt; het blijft voor de lezer een open vraag waarom dit soort mechanismen eigenlijk precies ontstond.

Door zijn focus op Nederland, laat het boek toe om de evolutie van wederzijds verzekeren doorheen de tijd binnen een afgebakend gebied te volgen. Dit draagt bij tot de diepgang van de studie, die ook geregeld wijst op het bestaan van (dis)continuïteit – bijvoorbeeld in het soort verzekering dat aangeboden werd, of de groepen die verzekerd waren. Het nadeel is wel dat de lezer op zoek naar comparatieve aanknopingspunten er wat bekaaid vanaf komt. In ieder hoofdstuk komt er wel een kort stukje aan bod waar de ontwikkelingen elders (en dan vooral in Engeland) worden geschetst, maar het blijft wat onduidelijk in welke mate de ontwikkelingen in Nederland beantwoordden aan een internationaal patroon of toch een eigenheid hadden. Zeker in het stuk dat ingaat op wederzijdse verzekering via vakbonden was het mooi geweest als er dieper zou ingegaan zijn op de vraag of de specifieke Nederlandse situatie (een late industrialisatie, in tegenstelling tot bijvoorbeeld Groot-Brittannië en België) al dan niet voor relevante verschillen zorgde. En ook wat vandaag betreft is Nederland – als voortrekker in het hele ‘participatiesamenlevings-idee’ – fundamenteel anders dan landen als Frankrijk of België, maar ook daar komt niet echt een verklaring voor.

Toch is dit een belangrijk boek, niet in het minst omdat het expliciet aandurft om zich de vraag te stellen wat ‘wederzijds verzekeren’ vandaag kan betekenen, bekeken vanuit onze historische kennis. Historici zijn vaak terughoudend om dit te doen – vaak vanuit een zekere vrees voor politieke recuperatie – maar historische vergelijking kan een duidelijke meerwaarde betekenen in het hedendaagse debat.

Eline van Onacker, Universiteit Antwerpen

2 Zie bijvoorbeeld: B. De Munck, ‘Fiscalizing solidarity (from below). Poor relief in Antwerp guilds: Between community building and the public service’, in: M. van der Heijden (ed.), *Serving the urban community. The rise of public facilities in the Low Countries* (Amsterdam 2009) 168-193 en H. Masure, ‘Eerlycke Huijsarmen of Ledichgangers? Armeenzorg en gemeenschapsvorming in Brussel, 1300-1640’, *Stadsgeschiedenis* 7:1 (2012) 1-21.